

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564¹

สรวิศ รัตนพานิชย์²

การศึกษาเรื่องปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม และได้ให้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ให้มีผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ไม่ครอบคลุมหลายประการสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการตัดสินใจเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม

มาตรา 8 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 10 ให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากสัญญาให้ทุนตาม มาตรา 6 วรรคหนึ่งหรือที่เกิดขึ้นจากสัญญาตามมาตรา 6 วรรคสอง โดยใช้ทุนสนับสนุนการวิจัยและ นวัตกรรมตามสัญญาให้ทุนเป็นของผู้รับทุน เมื่อผู้รับทุนได้เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และแจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานและนวัตกรรม พร้อมทั้งเสนอแผนและกลไกการใช้ ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมเป็นหนังสือต่อผู้ให้ทุนภายในระยะเวลาที่กำหนด”

ขณะเดียวกัน ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมว่าด้วยการ กำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาให้ทุน พ.ศ. 2565 พบว่า ข้อ 3 (1) กำหนดให้ผู้ให้ทุนและผู้รับ ทุนต้องจัดทำสัญญาให้ทุน โดยมีข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญ คือ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมตลอดจนสิทธิใน ทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิอื่นใดในผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากสัญญาให้ทุน ให้ตกเป็นของ ผู้รับทุน เมื่อผู้รับทุนได้เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรม และแจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัย และนวัตกรรม พร้อมทั้งเสนอแผนและกลไกการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมเป็นลายลักษณ์

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี และ คณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา โชติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อักษรต่อผู้ให้ทุน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม

เห็นได้ว่า สาระสำคัญของระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมว่าด้วยการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาให้ทุน พ.ศ. 2565 สอดคล้องกับมาตรา 8 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยกำหนดให้ผู้รับทุนเป็นฝ่ายแจ้งความประสงค์ในการเป็นเจ้าของผลงานวิจัย โดยมีได้กำหนดให้ผลงานวิจัยดังกล่าวเป็นของผู้รับทุนโดยอัตโนมัติ โดยมีเหตุผลมาจาก ผู้รับทุนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นนักวิจัยที่มาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความเข้มแข็งในการผลักดันงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนั้น หากมีการกำหนดให้ผลงานวิจัยเป็นของผู้รับทุนโดยอัตโนมัติทั้งที่หน่วยงานส่วนใหญ่ขาดความพร้อม อาจมิได้เป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยอย่างแท้จริง จึงกำหนดให้ผู้รับทุนได้พิจารณาตนเองและสามารถแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยโดยการทำหนังสือแสดงเจตนาขอเป็นเจ้าของผลงานวิจัยดังกล่าวไปยังผู้ให้ทุน อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาคือ กฎหมายทั้งสองฉบับกำหนดแต่เพียงว่า ให้ผู้รับทุนหรือผู้วิจัย แจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่กฎหมายทั้งสองฉบับกลับมิได้มีการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเอาไว้แต่ประการใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขมาตรา 8 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยกำหนดให้ การแจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมนั้น ผู้รับทุนต้องแจ้งต่อผู้ให้ทุนภายในกำหนด 1 ปี ทั้งนี้ เพื่อให้มีการนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์โดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า กรณีที่ผู้รับทุนไม่มีความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม และสิทธิในการขอเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมนี้ถูกส่งต่อไปยังผู้วิจัย ผู้วิจัยจะมีสิทธิในการแจ้งความประสงค์เป็นเวลา 1 ปี เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลงานการวิจัยและนวัตกรรมดังกล่าว ยังมีผู้แจ้งความประสงค์เป็นเจ้าของและนำไปใช้ประโยชน์ภายในระยะเวลา 2 ปี สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบของพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากผลงานการวิจัยกรณีมีเหตุฉุกเฉิน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 มาตรา 4 ได้บัญญัติข้อยกเว้นการไม่ให้นำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้กับการวิจัยไว้ประการหนึ่งคือการวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อมวลมนุษยชาติหรือประชาชนชาวไทยโดยรวมหรือจะต้องใช้เป็นพื้นฐานสำคัญของการวิจัยอื่น ซึ่งไม่สมควรให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมเป็นของบุคคลใดหรือองค์กรใดเป็นการเฉพาะ ตามที่หน่วยงานของรัฐตามมาตรา 3 ประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการก่อนการทำสัญญาให้ทุน จากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า หากผู้ให้ทุนเห็นว่า การวิจัยใดที่จะเข้าข่ายเป็นการวิจัยที่จะเข้าองค์ประกอบเป็นการวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อมวลมนุษยชาติหรือประชาชนชาวไทยโดยรวม เช่น การวิจัยเกี่ยวกับยารักษาโรค บางวิจัยเกี่ยวกับวัคซีนเพื่อป้องกันโรค และ

อื่นๆ หน่วยงานของรัฐต้องมีการประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการก่อนการทำสัญญาให้ทุน โดยมีให้นำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 มาใช้บังคับ โดยเฉพาะการกำหนดให้ผู้รับทุนมีสิทธิที่จะยื่นขอเป็นเจ้าของผลการวิจัยและนวัตกรรมนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผลงานการวิจัยดังกล่าวต้องตกเป็นหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติต่อไป

สำหรับการวิจัยอื่นๆ ที่มีได้มีการกำหนดไว้ในสัญญาเป็นการล่วงหน้าว่า สิทธิในผลงานวิจัยนั้นต้องตกเป็นของรัฐ ผลงานการวิจัยนั้นต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ซึ่งมีการกำหนดให้ผู้รับทุน สามารถแจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมได้ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ อาจมีเหตุฉุกเฉินเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้เสมอ และอาจมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่ได้จากการวิจัยโดยทุนสนับสนุนการวิจัยจากรัฐ ซึ่งมีผู้ขอรับสิทธิในการเป็นเจ้าของผลงานวิจัยดังกล่าวมาแล้วมาแก้ไขปัญหานั้น หากไม่มีการตอบสนองโดยเร่งด่วนโดยการนำเทคโนโลยีหรือผลผลิตจากผลงานการวิจัยดังกล่าวออกสู่ตลาดโดยเร็ว หรือต้องผลิตเป็นจำนวนมาก ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน อาจส่งผลทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนเป็นวงกว้างได้ แต่เจ้าของผลงานวิจัยกลับไม่สามารถดำเนินการเพื่อผลิตสินค้าและนวัตกรรมอันเกิดจากผลงานการวิจัยนั้นเข้าสู่ท้องตลาดได้ทันต่อความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัด เช่น ไม่มีเงินทุนเพียงพอในการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในกรณีที่รัฐในฐานะผู้ให้ทุนได้ออกหนังสือแสดงความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมแก่เจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปแล้ว แต่เมื่อเกิดเหตุความจำเป็นของชาติซึ่งต้องใช้ผลงานการวิจัยนั้น ในขณะที่ประเมินแล้วว่า ผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยไม่สามารถที่จะใช้ผลงานวิจัยตอบสนองต่อความจำเป็นเร่งด่วนได้ทันทั่วถึง ดังนั้นรัฐจึงมีความจำเป็นต้องเข้าแทรกแซง โดยมีสิทธิที่จะใช้ผลงานการวิจัยนั้น ภายใต้ขอบเขตที่จำกัดเพื่อให้กระทบต่อสิทธิของผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยให้น้อยที่สุด จึงควรมีการแก้ไขมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 จากเดิมที่กำหนดให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งผู้ให้ทุนมอบหมายมีสิทธิใช้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมซึ่งเกิดจากการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม เฉพาะกรณีเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยหรือพัฒนา ให้รวมถึงกรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะด้วย แต่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมเกินสมควร และไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของผู้เป็นเจ้าของผลงานดังกล่าวเกินสมควร

3. ปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลทางการค้าที่หน่วยงานของรัฐไม่อาจเปิดเผยได้

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดให้หัวหน้าโครงการวิจัยตามสัญญาให้ทุนมีหน้าที่เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมต่อผู้รับทุน และผู้รับทุนมีหน้าที่เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมจากสัญญาให้ทุนให้ผู้ให้ทุนทราบ โดยผู้รับทุนไม่เพียงมีหน้าที่ในการเปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้แก่ผู้ให้ทุนทราบเท่านั้น แต่มาตรา 8 ยังกำหนดให้ผู้รับทุน

ต้องเสนอแผนและกลไกการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมเป็นหนังสือต่อผู้ให้ทุนทราบด้วย นอกจากนี้ ผู้รับทุนยังต้องเสนอรายงานการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมต่อผู้ให้ทุนตามมาตรา 12 ต้องแสดงข้อเท็จจริงและหลักฐานอันแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้ผู้ให้ทุนทราบตามมาตรา 13

บทบัญญัติข้างต้น เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยมีหน้าที่แสดงข้อเท็จจริงและหลักฐานอันแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมต่อผู้ให้ทุน ซึ่งข้อเท็จจริงและหลักฐานดังกล่าวอาจเป็นความลับทางธุรกิจ ซึ่งหากข้อมูลดังกล่าวรั่วไหล ทำให้คู่แข่งทางธุรกิจของเจ้าของผลงานวิจัยได้รับข้อมูลดังกล่าวไป ก็อาจส่งผลทำให้เจ้าของผลงานวิจัยได้รับความเสียหายทางหนึ่งทางใดได้ แต่พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มิได้กำหนดให้ผู้ให้ทุนซึ่งได้รับรายงานผลการวิจัยตลอดจนข้อมูลต่างๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้นไว้เป็นความลับแต่ประการใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการบัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับทุนหรือผู้วิจัยต้องเปิดเผยต่อผู้ให้ทุน ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้ให้ทุนเปิดเผยความลับที่ตนได้ล่วงรู้จากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผย หรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือมีคำสั่งศาล โดยนำบทบัญญัติของรัฐบัญญัติว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัยและพัฒนาที่ได้รับทุนจากรัฐ ค.ศ. 2008 (Intellectual Property Rights from Publicly Financed Research and Development Act 2008) ของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

4. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิได้รับการชดเชยค่าทดแทนหรือได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม จากการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีการใช้ประโยชน์ในผลงานวิจัยและนวัตกรรม พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ก็ได้มีการบัญญัติให้ต้องชดเชยค่าทดแทนหรือเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของผลงานวิจัย อาทิ มาตรา 17 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ผู้ให้ทุนเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมใด หากคณะกรรมการเห็นว่าผลงานวิจัยและนวัตกรรมนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่าอยู่ในการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลอื่นใด คณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้โอนผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปให้แก่หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลนั้น หรือมีคำสั่งอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลนั้นใช้สิทธิในผลงานวิจัยและนวัตกรรมได้ โดยต้องชดเชยค่าทดแทนหรือเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันสมควร หรือในกรณีมาตรา 20 ซึ่งเป็นกรณีที่มิใช่ผู้ประสงค์จะใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรมซึ่งพยายามขออนุญาตการใช้ประโยชน์ในผลงานวิจัยและนวัตกรรมนั้นต่อเจ้าของผลงานวิจัย แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ทั้งที่ได้เสนอเงื่อนไขและค่าตอบแทนที่เพียงพอตามพฤติการณ์แห่งกรณีแล้ว มาตรา 20 จึงกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ขอสามารถนำ

ผลงานวิจัยและนวัตกรรมนั้นไปใช้ประโยชน์และกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นธรรมภายในระยะเวลาอันสมควรได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายมีสิทธิใช้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมซึ่งเกิดจากการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย หรือพัฒนาไม่ว่าผลงานนั้นจะโอนไปเป็นของผู้ใด แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมเกินสมควร และไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของผลงานดังกล่าวเกินสมควร

จากบทบัญญัติมาตรา 16 ข้างต้น กำหนดให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยที่ผู้ให้ทุนสนับสนุนทุนวิจัยได้ แต่มีขอบเขตคือ การใช้ประโยชน์นั้นต้องเป็นไปเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย หรือพัฒนา เท่านั้น ทำให้มีข้อพิจารณาว่า หากผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายได้ใช้ประโยชน์ในผลงานวิจัยดังกล่าวเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เช่น มีการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเจ้าของผลงานวิจัยอาจเห็นว่า เป็นการกระทำที่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมเกินสมควร หรือทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของผลงานเกินสมควร แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวมิได้กำหนดให้เจ้าของผลงานวิจัยมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าทดแทนหรือได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม จากการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้แต่ประการใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายมีสิทธิใช้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมซึ่งเกิดจากการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากรัฐบาลได้ แต่ก็มีการกำหนดขอบเขตดังกล่าวไว้ว่า การใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยหรือพัฒนา ไม่ว่าผลงานนั้นจะโอนไปเป็นของผู้ใด แต่หากผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายได้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรมดังกล่าวเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด สมควรต้องชดเชยค่าทดแทนหรือเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันสมควร แก่บุคคลที่เป็นเจ้าของผลงานวิจัย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยในการใช้ประโยชน์ตามปกติ และประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของผลงานวิจัยดังกล่าว

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการตัดสินใจเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้

มาตรา 8 “ภายใต้บังคับมาตรา 10 ให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากสัญญาให้ทุนตาม มาตรา 6 วรรคหนึ่ง หรือที่เกิดขึ้นจากสัญญาตามมาตรา 6 วรรคสอง โดยใช้ทุนสนับสนุนการวิจัยและ

นวัตกรรมตามสัญญาให้ทุนเป็นของผู้รับทุน เมื่อผู้รับทุนได้เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และแจ้งความประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม ภายใน 1 ปี นับจากผู้รับทุนได้เปิดเผยผลงานวิจัยและนวัตกรรมตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง พร้อมทั้งเสนอแผนและกลไกการใช้ประโยชน์ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมเป็นหนังสือต่อผู้ให้ทุนภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีที่ผู้รับทุนไม่ประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมหรือมิได้ดำเนินการภายใน ระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ให้ทุนแจ้งให้นักวิจัยทราบผ่านหัวหน้าโครงการวิจัยโดยให้หัวหน้าโครงการวิจัยแจ้งต่อนักวิจัยต่อไป และให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่นักวิจัยที่ประสงค์จะเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้วยโดยอนุโลม

ให้ผู้ให้ทุนออกหนังสือแสดงความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมแก่เจ้าของผลงานวิจัย และนวัตกรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสองโดยเร็ว

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง วรรคสองและวรรคสาม ให้เป็นไปตามระยะเวลา หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากผลงานการวิจัยกรณีมีเหตุฉุกเฉิน

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไข มาตรา 16 โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้

มาตรา 16 “ผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งผู้ให้ทุนมอบหมายมีสิทธิใช้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมซึ่งเกิดจากการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย พัฒนา หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ว่าผลงานนั้นจะโอนไปเป็นของ siapa แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ตามปกติของเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมเกินสมควร และไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของผลงานดังกล่าวเกินสมควร”

3. ปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลทางการค้าที่หน่วยงานของรัฐไม่อาจเปิดเผยได้

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 21/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้

มาตรา 21/1 ห้ามมิให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานผู้ให้ทุนเปิดเผยข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับผู้รับทุนที่ได้ล่วงรู้จากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

1) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดให้เปิดเผยต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) มีความจำเป็นในการดำเนินงานและบริหารจัดการของผู้ให้ทุน หรือเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามกฎหมาย

3) กรณีที่มีคำสั่งศาลให้เปิดเผย

4. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิได้รับการชดเชยค่าทดแทนหรือได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม จากการให้ประโยชน์จากผลงานวิจัยเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมมาตรา 16/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 โดยใช้อ้อยคำต่อไปนี้

มาตรา 16/1 กรณีผู้ให้ทุนหรือผู้ซึ่งให้ทุนมอบหมายใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเกิดจากการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมในเชิงสาธารณะหรือเชิงพาณิชย์ ซึ่งขัดต่อการใช้ประโยชน์โดยปกติของเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม หรือทำให้เสื่อมเสียต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของผลงานดังกล่าว ต้องชดเชยค่าทดแทนหรือเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันสมควร

ข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

พันธุ์อาจ ชัยรัตน์. “บทนำเบื้องต้นของการจัดการนวัตกรรม” ใน การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร.

กรุงเทพฯ : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547.

พระสุธีรัตนบัณฑิต. คู่มือการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.

รัฐพร โอภาสนันท์. แนวคิดในการออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม : ศึกษากรณีกฎหมายรัฐบัญญัติ Bayh-Dole ค.ศ. 1980 ของสหรัฐอเมริกา กับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562.

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. ดัชนีวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม บัณฑิตสู่การพัฒนาประเทศ 2563.

กรุงเทพฯ : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564.

ภาษาต่างประเทศ

Australian Research Council. **About the ARC**. [Online], available URL: <https://www.arc.gov.au/about-arc>. 2023 (September,22).

Australian Law Reform Commission. **Intellectual Property Ownership**. [Online], available URL: <https://www.alrc.gov.au/publication/genes-and-ingenuity-gene-patenting-and-human-health-alrc-report-99/11-publicly-funded-research-and-intellectual-property/intellectual-property-ownership/2023> (September,22).

Ben S. Bernanke. **Promotion Research and Development The Government's Role.** [Online], available URL: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/speech/bernanke20110516a.htm> .2023 (September,21).

Congressional Research Service. **Federal Research and Development (R&D) Funding : FY 2023.** [Online], available URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47161>. 2023 (September,22).

Douglas J. Bucklin. **After 43 Years The Bayh-Dole Act Still Reigns Over US Government Funded Innovations.** [Online], available URL: <https://www.vklaw.com/ImagineThatIPLawBlog/after-43-years-the-bayh-dole-act-still-reigns-over-us-government-funded-innovations.2023> (September,22).